

FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja
Macar—Türk Dostluk Derneği Yayını

- Üç ayda bir çıkar -

T.C. Cumhurbaşkanı'nın Macar—Türk Dostluk Derneği'ne Mesajı

Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. kuruluş yıldönümü münasebetiyle bana "Török Füzetek" dergisinde Macaristan'daki Türk dostlarına ve onun ötesinde tüm Macar ulusuna seslenme imkanını tanıdığı için Macar—Türk Dostluk Derneği'nin değerli Başkanı Sayın Profesör Géza Dávid'e ve dergi yöneticilerine teşekkür ederim.

Bu yıl, 29 Ekim günü 75. yıldönümünü kutlayacağımız olayın önemini ve Türk ulusu için neler ifade ettiğini dünyada en iyi bilen ve takdir eden milletlerden biri de kuşkusuz Macar ulusudur. Zira, bilindiği gibi, Cumhuriyetimiz son derece meşakkatli ve çetin şartlarda yürütülen ve sonunda zaferle sonuçlanan Kurtuluş Savaşımız sayesinde tesis edilebilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda kendisine dayatılan Trianon Andlaşması ile topraklarının üçte ikisinden mahrum bırakılan Macar Milleti, aynı dönemde Sevr Andlaşması ile ülkesinin neredeyse tamamı elinden alınmak istenen Türk ulusunun 1919–1922 yılları arasındaki haklı ve hayati mücadelesini uzaktan izlemiş ve başarıyla sonuçlanmasını içtenlikle temenni etmiştir. O döneme ait Macar basınına tettik ettiğimizde, bunu açıklıkla görebiliyoruz.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında büyük önder Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye'de dil, tarım ve ekonomi gibi alanlarda gerçekleştirdiği reform hamlelerinde çok saygı duyduğu değerli Macar uzmanların yardım ve katkılarından geniş ölçüde istifade etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde, tarihin acı bir kaderi olarak Avrupa kıtasının hasım iki ayrı kampa ayrılmış olması, Türk ve Macar milletlerini geçici ve gayri ihtiyari olarak birbirinden ayıran bir unsur teşkil etmişse de, 1990'lı yılların başından itibaren komünizmin Avrupa'da çökmesi, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Macar ulusunun en doğal olan, kendi siyasi, ekonomik ve sosyal yapısını belirleme hak ve imkanına yeniden kavuşması sonucunda Türk ve Macar Devletleri arasında işbirliği dönemi başlamıştır.

Yalnızca geçtiğimiz dört yıl içerisinde Macaristan'ı iki kez ziyaret ettim ve Macaristan Cumhurbaşkanı dostum Sayın Árpád Göncz'ü 1996 yılında Türkiye'de misafir ettim.

Aynı dönemde, keza, iki ülkenin Bakanları çok sayıda karşılıklı ziyaret teati ettiler. Eylül 1994'te Budapeşte'de imzaladığımız Dostluk ve İşbirliği Andlaşması ile Türkiye ve Macaristan arasındaki hukuki ilişkilere yeni bir yasal zemin kazandırdık. Bu Andlaşmayı, kısa sürede, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları ve nihayet Serbest Ticaret Anlaşması izledi.

Ekonomik içerikli bu belgelerin yürürlüğe girmesi ile Türkiye ve Macaristan arasındaki karşılıklı yatırım ve ticaret hacminin kısa zamanda layık olduğu düzeye erişeceğine inanıyorum.

Türk ve Macar ulusları arasında mevcut ve kökeni derin tarihi bağlara dayanan dostluk ilişkilerinden söz ederken, kültürel ilişkilerimize de değinmek istiyorum.

Hepimizin bildiği gibi, bugün Macaristan'da Osmanlı—Türk döneminden kalan değerli tarihi eserler mevcuttur.

Bu eserler, Macar merkezi ve yerel makamların ihtimamı sayesinde korunabilmişlerdir ve bugün iyi vaziyettedirler.

Eğerdeki minare, Pécs'teki camiler ve hamamlar, Siklós'taki Malkoç Bey Camii, Budapeşte'deki Gül Baba

Türbesi artık Türk—Macar ortak kültürel mirasına mal olmuş eserlerdir ve Macar milletini bunları kendi kültürel mamelekinin birer parçası olarak görmektir. Bu çerçevede örneğin, beş asırlık geçmişinde ayakta kalmayı ve hafızalardaki yerini muhafaza etmeyi bilmiş olan Gül Baba Türbesi'nin, değişik kültürlerin oluşturduğu bir mozaik görünümünde olan Avrupa'nın orta yerindeki sessiz ve huzurlu mekanından, bir hoşgörü ve barış simgesi olarak, daha nice nesillere kutsal mesajını vermeyi sürdürmesi çok anlamlıdır.

Yine bu bağlamda, büyük Osmanlı Türk Hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'ın anısına, son sefer yeri olan ve yaşamını yitirmiş olduğu Szigetvár'da bir Anıt—Türbe inşa edilmesine Macar ulusu ve Hükümetince imkan sağlanmış olmasının Türk milletini derinden duygulandırdığını yeniden ifade etmekten kendimi alıkoyamayacağım. Bütün dünya ülkelerinin Macar dostlarımızın bu olgun, asil ve alıcınap davranışından örnek ve ilham almaları gerektiğini düşünüyorum.

Bugün, Avrupa'da önümüzdeki asrın siyasi temellerini oluşturan gelişmeler içindeyiz. Çocuklarımıza, torunlarımıza daha güvenli, daha demokratik, daha hoşgörülü, daha mutlu bir Avrupa vermeyi arzu ediyoruz. Yakın tarihimizin acılarını genç kuşakların yaşamasını istemiyoruz.

Bu duygu ve düşüncelerle, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. kuruluş yıldönümünün Türkiye ve Macaristan için hayırlı ve uğurlu olmasını içtenlikle diliyor, dost ve kardeş Macar halkına refah ve esenlik temenni ediyorum.

Süleyman Demirel

A Török Köztársaság elnökének üzenete a Magyar—Török Baráti Társaság tagjai számára

Szeretném megköszönni a Magyar—Török Baráti Társaság elnökének, Dávid Géza úrnak és a folyóirat szerkesztőbizottságának a lehetőséget, hogy a Török Köztársaság megalapításának 75. évfordulója alkalmából a „Török Füzetek” hasábjain Törökország magyar barátainak, rajtuk keresztül az egész magyar népnek elküldhessem üzenetemet.

Kétségtelen tény, hogy a magyar az egyik olyan nép, amely legjobban tudja és ismeri annak az eseménynek a jelentőségét és a török nép számára való fontosságát, amelynek 75. évfordulóját ez év október 29-én ünnepeljük. Hiszen — mint az köztudott — köztársaságunk egy rendkívül nehéz feltételek között megvívott, de mégis győzelemmel végződő szabadságharc eredményeképpen alakult meg.

A korabeli magyar sajtóból egyértelműen kiviláglik, hogy az első világháború végén a rákényszerített trianoni egyezményrel területének kétharmad részétől megfosztott magyarság milyen együttérzően kísérté figyelemmel és kívánta a török nép sikerét abban a jogos és a fennmaradásért vívott harcban, amelyet 1919—22. között folytatott, amikor a sèvres-i egyezmény értelmében országunk területét majdhogynem teljes egészében el akarták venni.

Köztársaságunk első éveiben a nagy vezér Mustafa Kemal Atatürk a nyelvújítás, a mezőgazdaság és a gazdasági élet területén Törökországban bevezetett reformok végrehajtása során nagymértékben vette igénybe az általa igen nagyrabecsült magyar szakértők segítségét és közreműködését.

A második világháborút követő időszakban a keserű történelmi sors következtében az európai kontinens két el-elentáborra szakadt, s habár ennek nyomán a török és a magyar nép átmenetileg eltávolodott egymástól, de a kommunizmus 1990-es évek elejétől bekövetkező összeomlása, a hidegháború befejeződése és annak eredményeképpen, hogy a magyar nép újból élhetett legtermészetesebb jogával, a saját politikai, gazdasági és szociális berendezkedés jogával, a török és a magyar állam között egy új együttműködés időszaka kezdődött.

Csak az elmúlt négy évben kétszer látogattam Magyarországra, 1996-ban pedig a Magyar Köztársaság elnökét, Göncz Árpád urat fogadhattam barátként Törökországban.

Ugyanezen időszakban a két ország miniszterei is számos kölcsönös látogatást tettek. Az 1994 szeptemberében Budapesten aláírt Barátsági és Együttműködési Egyezmény révén új törvényes alapokra helyeztük a Törökország és Magyarország közötti jogi kapcsolatokat. Ezt a megállapodást követően rövid időn belül sor került a befektetések kölcsönös támogatása és védelme, valamint a kettős adóztatás elkerülése tárgyában kötött megállapodásra, majd ezeket legvégül a szabadkereskedelmi megállapodás követte. Hiszek benne, hogy mindezen gazdasági jellegű okmányok érvénybe lépésével a Törökország és Magyarország közötti kölcsönös befektetések és kereskedelmi forgalom rövid időn belül méltó szintre emelkedik.

A török és a magyar nemzet között meglévő és mély gyökerű történelmi kötelékeken alapuló baráti kapcsolatokra utalva szeretnék szólni kulturális kapcsolatainkról.

Mindannyian tudjuk, hogy Magyarországon az oszmán—török időszakból származó értékes történelmi emlékek találhatók.

Ezek a műemlékek a magyar állami és helyi szervek gondoskodása révén kerültek megóvásra és őrzik mai jó állapotukat.

Az egri minaret, a pécsi dzsámik és fürdő, a siklósi Malkoç bey dzsámi, a budapesti Gül Baba türbe a közös török—magyar kulturális örökség emlékei, amelyet a magyar nép saját múltja részének tekint. Ebben az összefüggésben rendkívül mélyértelmű az a tény, hogy a Gül Baba türbe, amely öt évszázadon keresztül fennmaradt és megőrizte helyét az emlékezetben, mintegy a tolerancia és a béke szimbólumaként áll a különböző kultúrák mozaikját képező Európa közepén, egy csendes és nyugalmas helyen, és közvetíti szent üzenetét az utókor számára.

Ugyancsak nem állhatom meg, hogy elmondjam, mennyire mélyen meghatotta az egész török népet az a tény, hogy a nagy oszmán uralkodó, Törvényhozó Szulejmán emlékére, utolsó hadjáratának és elhalálzásának helyszínén, Szigetváron a magyar nép és a kormányzat lehetőséget biztosított egy emlékhely létrehozására. Úgy gondolom, magyar barátainknak ez az érettséget tükröző, nemes és nagylelkű hozzáállása például szolgálhat az egész világ számára.

A ma Európában végbemenő folyamatok az elkövetkező évezred politikai alapjait vetik meg; gyermekeinknek, unokáinknak egy biztonságosabb, demokratikusabb, toleránsabb és boldogabb Európát szeretnénk hátrahagyni. Nem szeretnénk, hogy a közelmúlt szenvedéseit a fiatal nemzedékek is átéljék.

Ezen érzések és gondolatok jegyében a Török Köztársaság megalapításának 75. évfordulója kapcsán szívből kívánok Magyarországot és Törökországot számára minden jót, a baráti és testvéri magyar nép számára jólétet és boldogságot.

☞ Süleyman Demirel

Macar-Türk Dostluk Derneği'nin yeni seçilen yöneticileri

Fahri Başkan:	Dr. Géza Fehér
Başkan:	Dr. Géza Dávid
Başkan Yardımcısı:	Dr. Tibor F. Tóth
Genel Sekreter:	Tímea Gál
Muhasebeci:	Márta Visóczki
Üyeler:	Benedek Péri
	László Puskás
	Györgyi Szmilko
	Edít Tasnádi
	Dr. István Vásáry

A Török Köztársaság háromnegyed évszázada

Törökország az idén ünnepli 75. évfordulóját annak, hogy gyökeresen szakítva a múlttal, új útra lépett azáltal, hogy 1923. október 29-én kikiáltották a köztársaságot. Tekintve, hogy 15 évvel ezután, 1938. november 10-én meghalt Mustafa Kemal Atatürk, a modern Törökország megalkotója és megalapítója, az öröm és a gyász kerek évfordulóit mindig találkoznak, két irányból is sürgetve az emlékezést. A Magyar–Török Baráti Társaság szívesen társul mindazokhoz, akik átérzik a pillanat fontosságát, s azt kívánják, hogy a következő évtizedek is változatlan elveken nyugvó és azokból fakadó sikerek jegyében teljenek.

Visszatekintve a kezdetekhez, utalnunk kell arra, hogy az első világháború után nem egy európai nemzetnek fel volt adva a lecke: összezsugorodott területtel, tönkrement gazdasággal kényszerült újraértékelni s értékelteni magát a kontinens és a világ országai között. Voltak viszonylag kedvező helyzetből indulók, de nagyon mélyről kezdők is. Voltak, akik — elvileg jogosan vagy sem, más kérdés — nem tudtak belenyugodni országuk feldarabolódásába, voltak, akik a realitások talajára helyezkedtek ebben a kérdésben. Atatürk és hívei számára az Oszmán Birodalom széthullása elfogadhatónak tűnt, a Sèvres-i békeszerződés megalázó feltételei viszont már nem. Anatólia megszállása és antant ellenőrzés alá vonása ellen a nemzeti öntudatra hivatkozva indult meg a felszabadító háború. Az önbizalmukat visszanyert katonák s a hozzájuk csatlakozó nép sorra aratta katonai győzelmeit, ami egy másik, sokkal kedvezőbb békeszerződéshez vezetett, amelyet Lausanneban írtak alá. A végeredmény azonban nem tiszta nemzetállam lett, ami napjainkig okoz kisebb-nagyobb belső feszültségeket. Nemzetközi szinten egy ideig csak a Szovjetunió állt az új köztársaság mellé, de aztán egyre több ország figyelme fordult a megerősödő állam felé. Az erkölcsei tökélyét tehát mind otthon, mind külpolitikai síkon siker koronázta.

Amikor kikiáltották a Török Köztársaságot, s fővárosává az alig 30000 lakosú Ankarát tették meg, érthető módon Atatürk, az addigi eredmények karizmatikus kovácsa lett az első köztársasági elnök, haláláig őrizve ezt a posztot. Ekkor már világos volt, hogy végleg lezárult a szultánok kora, s hogy az ország európai minták szerint fog újjászerveződni. Sok mindent kellett szinte a nulláról kezdeni, amiben a súlyos örökség mellett a háború pusztító hatása is nagy része volt. Az ipar torz szerkezetét jellemzően elég utalni arra, hogy a meglévő gyárak óriási többsége Isztambulban működött, s ezek közül is csak 269-ben használtak gépet 1913-ban. A mezőgazdaságban hatalmas területeken szinte középkori művelési módszereket alkalmaztak. Számos közszolgáltatás is ismeretlen volt az Oszmán Birodalomban. A különféle lehetséges modellek közül a gazdaságban Atatürk 1929 után az államkapitalista példák mellett formái sikon sokat merített a szovjet gyakorlatból, noha mindazt a tökéletes viszonyok kialakításának szolgálatába állította. Tervhivatalt hozott létre, s ötéves tervidőszakok követték egymást. Számos állami nagyvállalat alakult, egyes ágazatok állami monopóliummá lettek. Preferenciákat kaptak bizonyos iparágak, az első tervidőszakban a könnyűipar, majd a nehézipar fontos területei. Az etatista megközelítés ebben a kezdeti időszakban jogos volt, később egyre nehezkesebbé vált; így először az ötéves terveket hagyták el, majd egyre fogyott a központilag létrehozott üzemek száma.

A jogalkotásban viszont egyértelműen nyugati mintákat követtek, így a polgári törvénykönyv svájci, a kereskedelmi jog német, a büntetőbíráskodás olasz elveken nyugszik. A művészeti s a tudományos élet alapintézményei, mint a főiskolák, egyetemek, tudományos társaságok, megyei múzeumok és kultúrházak, valamint a külföldi ösztöndíjak mind a felzárkózást szolgálták. Belső kíváncsiság miatt rendelkeztek az európai ruhák s fejdíszek, a vezetéknev és a latin betűs írás kötelezővé tételéről. A nők választójogot kaptak s választhatóvá is lettek, ami nagy lépés volt egyenjogúsításuk terén. Más kérdés, hogy a hagyományok ebben a vonatkozásban az egyszerűbb emberek körében igen makacsok, de az a tény, hogy az ország miniszterelnöke a közelmúltban éveken át nő volt, azt mutatja, hogy az idők során kialakult egy igen művelt, a férfakkal minden tekintetben egyenrangú női réteg.

A legnagyobb horderejű döntés az állam és a vallási intézmények egymástól való teljes szétválasztása volt. Ez együtt járt a dervisrendek feloszlásával, a vallási iskolák bezárásával, az imámok tisztviselővé tételével. Bár az elmúlt évek nagy iszlám előretörése, részben feltehetően a vallás kissé túlzott háttérbe szorításának visszahatásaként, Törökországban is erősen érezteti hatását, a laikus állam és különösen a hadsereg — melynek eddig háromszor kellett közbelépnie, s visszavezetnie az országot az Atatürk által kijelölt útra — kemalista hagyományai elegendő garanciának tűnnek arra, hogy minden esetleges külső megterjedés ellenére se kelljen lényegi változástól tartani. Így maradhat Mustafa Kemal Atatürk személye és a 75 éves Török Köztársaság eddigi fejlődése példa értékű a harmadik világ demokratikus megoldást kereső népei és államai számára.

Dr. Dávid Géza

Újabb nyilvánosságot kapott a Török Füzetek

Az Ankarai Egyetem „Turkish Yearbook of International Relations” című angol nyelvű kiadványának 1997-es kötete, az elmúlt évben megjelent számok alapján — mintegy két oldal terjedelemben — részletesen bemutatja a Török Füzeteket. A kiadvány szerkesztője, Prof. Dr. Türkkaya Ataöv a következőket írja: „A Török Füzetek Budapesten kiadott, háromhavonként megjelenő folyóirat, ami úgy tekinthető mint az 1989 óta egyre jobban fejlődő magyar-török kapcsolatok egyik terméke, a Magyar-Török Baráti Társaság olyan orgánuma, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia vezető turkológusai is támogatnak ... Az utolsó szám megjelenése egybeesett a török köztársasági elnök magyarországi látogatásával, aki ... megnyitotta a felújított Gül Baba türbét, illetve három vezető turkológusnak adott át kitüntetőt.”

Ataöv professzor röviden áttekinti a múltbeli és a jelenkori magyar-török kapcsolatokat. Részletesen ismerteti azokat a magyar szobrokat, amelyeket Törökországban állítottak fel, illetve megemlíti a Magyarországon felavatott Nagy Szulejmán sírmeleket, majd a Gül Baba türbe újjáépítéséről és megnyitásáról ír részletesen.

Végezetül ismerteti a Török Becsületrenddel kitüntetett tiszteletbeli elnökünk, Fehér Géza, elnökünk, Dávid Géza és Gerő Győző tagtársunk életútját.

Süleyman Demirel köztársasági elnök fogadta a Török—Magyar Üzletemberek Egyesületének küldöttségét

A Török—Magyar Üzletemberek Egyesülete az elmúlt évben alakult meg, működése — a rövid idő ellenére is — sikeresnek minősíthető, a magyar—török kereskedelmi kapcsolatok ugyanis a korábbi évek gyakorlatához képest kedvezőbben alakulnak. Az egyesület erkölcsi elismerését jelzi az a tény, hogy Süleyman Demirel köztársasági elnök Ankarában az elnöki rezidencián 1998. július 31-én fogadta küldöttségét, amelyet Osman Şahbaz elnök vezetett. A küldöttség tagjai voltak: Mithat Karabıyık, Tahsin Er, Mehmet Yaşar, Bahattin Sancar, Mustafa Şahbaz, Mehmet Karabıyık, Medet Çetin, Münir Deniz és Hakan Keleş. A delegáció tagjaként — török meghívásnak eleget téve — részt vett az elnöki audiencián Horváth László Törökország szigetvári tiszteletbeli konzulja, tagtársunk és a Török Füzetek szerkesztőjeként e sorok írója is.

A küldöttség — az elnöki fogadást megelőzően — először Tekirdağba (Rodostóba) látogatott el. A városba késő este megérkező delegációt Erdoğan Erken Magyarország tekirdaği tiszteletbeli konzulja őszinte, baráti szeretettel látta vendégül családjá körében.

Másnap felkerestük a Török—Magyar Barátság Parkját, ahol leróttuk tiszteletünket II. Rákóczi Ferenc és Namik Kemal szobránál, majd ellátogattunk a Rákóczi Múzeumba.

Erdoğan Erkennel II. Rákóczi Ferenc szobra előtt

A küldöttség látogatását a város vezetői fontos eseményként értékelték, fogadott bennünket Halef Cevrioğlu helyettes kormányzó és Osman Tabak Tekirdağ polgármestere. A beszélgetés során mindketten hangsúlyozták a magyar—török kereskedelmi kapcsolatok fontosságát. Meglátogattuk Sedat Kaplan iskolaigazgatót is. Befejezésül a résztvevőket — a tekirdaği vitorlás klubban — munkabéden a helyettes kormányzó látta vendégül. Az eseményeket a helyi sajtó és a televízió élénk figyelemmel kísérte, s részletesen beszámoltak a látogatásról és a fogadáson elhangzottakról.

Ankarában kiegészült a delegáció İsmet Güral kúthayai és Erdal Keresteci izmiri tiszteletbeli konzulunkkal. Az ankarai látogatás első helyszíne a Honvédelmi Minisztérium volt, ahol İsmet Sezgin miniszterelnök-helyettes, nemzetvédelmi miniszter oldott hangulatú beszélgetés során elmondta, hogy a Törökország és Magyarország közti kereskedelem és együttműködés napról napra növekszik. Öröndetes, hogy Törökország és Magyarország között a múltban meglévő

Mehmet Karabıyık, İsmet Sezgin, miniszterelnök-helyettes, Mithat Karabıyık, Osman Şahbaz és Horváth László (balról jobbra)

ellenségeskedést barátság és testvériség váltotta fel. Hangsúlyozta, hogy a magyar és a török nép két olyan nemzet, amely békében él egymással.

Elmondotta, hogy Törökország és Magyarország között politikai, szociális és katonai téren is folyamatosan növekszik az együttműködés. Mindkét ország szempontjából örvendetek a honvédelem és katonai nevelés terén meglévő közös erőfeszítések. A miniszterelnök-helyettes emlékeztetett arra, hogy a madridi csúcstalálkozón Törökország támogatta Magyarországot NATO tagságát. Magyarország NATO-ba való felvétele után katonai együttműködés valósul meg, és örömet fejezte ki a tekintetben, hogy Törökország megoszthatja NATO-beli tapasztalatait a baráti és testvéri Magyarországgal.

Osman Şahbaz elmondotta, hogy a két ország közötti kereskedelem volumene ebben az évben az elmúlt évi 272 millió dollárral szemben várhatóan 500 millió dollárra fog emelkedni. Utalt arra, hogy ehhez nagymértékben hozzájárult a két ország közötti szabadkereskedelmi egyezmény aláírása is. Emlékeztetett arra, hogy Süleyman Demirel köztársasági elnöktől is komoly támogatást kaptak.

Ezt követően a küldöttséget fogadta Recai Kutan, a Fazilet Párt elnöke, akivel az üzletemberek a török külkereskedők általános gondjairól beszélgettek. Később a Köztársasági Néppárt székházában Deniz Baykal elnök megbízásából Algan Hacaloğlu országgyűlési képviselő látta vendégül a küldöttséget. A török parlament munkájában hajnalig részt vett képviselő fáradtsága ellenére nagy érdeklődéssel fogadta az üzletemberek tájékoztatóját a magyarországi kereskedelmi kapcsolatok fejlődéséről.

A Köztársasági Elnöki Palotában Ender Arat, az elnöki kabinetiroda vezetője nagy szeretettel fogadta a vendégeket. Figyelemmel hallgatta azokat az Osman Şahbaz által felvetett adminisztrációs nehézségeket, amelyeknek enyhítésével a két ország közötti kereskedelem a jövőben még hatékonyabb lehetne.

A köztársasági elnökkel való találkozásra több televízió és újság tudósítójának jelenlétében került sor. Süleyman Demirel államfőt Osman Şahbaz tájékoztatta az egyesület működéséről, és felidézte azt a bátorítást is, amelyet a köztársasági elnöktől kaptak a megalapításhoz az elmúlt évi, budapesti tartózkodása során. Elmondotta: a köztársasági elnök elvárásának megfelelően azon fáradoznak, hogy a két ország között 1997-ben teljesített 272 millió dollárnak megfelelő

kereskedelmi forgalmat az üzletemberek rövidesen egy milliárd dollárra emeljék. Ehhez nagy segítséget ad az, hogy a szabadkereskedelmi megállapodást már a Török Nagy Nemzetgyűlés is jóváhagyta és az hatályba lépett.

Süleyman Demirel kérdésre válaszolva elmondotta, hogy Magyarországon mintegy ezer üzletember tevékenykedik, ennek egytizede jelentős volumenű üzleteket bonyolít le. Kifejtette, hogy Magyarországon az üzleti élet jó, a kereskedelem feltételei biztosítottak, a külkereskedelem jogi szabályozása kielégítő. A beáramlott idegen tőke jelentős, ami azt is jelenti, hogy Magyarország megerősödött. A török üzletemberek számára fontos körülmény az, hogy Magyarország — Lengyelországgal és a Cseh Köztársasággal együtt — nagy valószínűséggel rövidesen felvételt nyer az Európai Unióba.

Süleyman Demirel megköszönte a tájékoztatást, és a következőket mondta: „Magyarország nekünk nagyon jó barátunk. Törökország és Magyarország között nincs semmiféle politikai nézeteltérés. Magyarország lényegében az Európára nyíló kapunk. Ezen kívül történelmi kötelekeink is vannak és iparilag fejlett ország. A múltban is jó kapcsolataink voltak és azzal, hogy a szabadkereskedelmi megállapodást, a befektetés ösztönzéséről, valamint a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményt, szóval szinte minden jelentős egyezményt megkötöttünk, Törökország a szabad kereskedelem kialakítására törekszik. Romániával ez a megállapodás már korábban létrejött. Az egyezményt Bulgáriával is megkötöttük. Így tehát Magyarországgal, Bulgáriával és Romániával létrejöttek az egyezmények. A szabadkereskedelmi megállapodásokat Ukrajnával és Lengyelországgal is meg fogjuk kötni, most folynak az előkészületek. Így tehát létrejön majd a szabadkereskedelmi egyezmények blokkja, ami az itt dolgozó török üzletemberek mind-egyikének hasznos lesz. Minthogy ezek a kapcsolatok eddig csak Törökország és Románia között léteztek, a jövőben már többek számára lesz hasznos. Az biztos, hogy Magyarország az EU-ba is és a NATO-ba is be fog lépni. ANATO-ba való belépést lényegében már el is fogadták. Mi is támogattuk. A közeljövőben a török—magyar kapcsolatok a ma-inál még előrébb fognak lépni. Cél: az egy milliárd dolláros export. Ezt rövid időn belül el fogjuk érni.”

Amikor Osman Şahbaz megemlégtette az elmúlt évi budapesti elnöki látogatást és a Gül Baba türbe felavatását, a köztársasági elnök a következőket mondta: „Mindannyian tudjuk, hogy Magyarország mintegy 150 évig török hódoltság alatt állt. Éppen ezért az tény,

Süleyman Demirel köztársasági elnöknek Osman Şahbaz átadja a Török—Magyar Üzletemberek Egyesületének plakettjét

hogy egy olyan helyen mint Szigetvár, hozzájárultak a Szulejmán szultán mellszobor felállításához, az a kulturáltság legszebb jele. Emiatt mondjuk, hogy a történelemből ne ellenségeskedést tanuljunk, hanem békességet. Íme Magyarország, pedig nem kis dolog felállítani olyan emberek szobrát, akik országukat meghódították és 150 évig ott voltak! De a magyarok nemes emberek. Van a budai Várban egy sír, magam is odamentem és láttam. Ezen a következő felirat van: Itt nyugszik Abdi Arnavut pasa. Ellenségünk volt, de hős.

A mai világban a barátságot leginkább a kereskedelemmel, a kultúrával és a sporttal, azaz mindhárommal szeretnénk előmozdítani.”

Végül Süleyman Demirel megemlégtette, hogy a jelenlévő közvetlen munkatársa, Ender Arat személyében ősszel olyan nagykövet megy Budapestre, aki az érintett témákat jól ismeri és segítséget nyújt majd az üzletembereknek a gondok megoldásában.

Ender Arat, az elnöki kabinetiroda vezetője és Osman Şahbaz a köztársasági elnök által dedikált fényképpel

A küldöttség tagjai magyarországi hazaérkezésük után Horváth László tiszteletbeli konzul meghívására Szigetvárra látogattak, ahol a Török—Magyar Barátság Parkban felállított Nagy Szulejmán és Zrínyi Miklós emlékműnél rótták le tiszteletüket. Az önkormányzat épületének dísztermében fogadta őket Mozsai Péter polgármester. A fogadáson jelen volt Szűcs Csaba, a Pécs—Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara helyi elnöke és a város több élenjáró vállalkozója.

A magyar—török kegyeleti helyek felkeresését is célul tűzö „zarándokút” Osman Şahbaz következő szavaival ért véget: „Fel-emelő érzés volt számunkra, hogy a történelmi helyszíneken együtt emlékezhettünk a közös múltra...”

✎ F. Tóth Tibor

Süleyman Demirel: Macaristan Avrupa'ya geçiş kapısı

T. C. cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel ile Türk-Macar İşadamları Derneği başkanı Osman Şahbaz arasında 31 Temmuz 1998 tarihinde Ankara'da Cumhurbaşkanlığı köşkünde yapılan görüşmenin metni

- Osman Şahbaz: Efendim, biz sizi 3-4 Eylül 1997 tarihinde Budapeşte'de görmüş olmaktan mutluluk duyduk. O gün derneğimiz henüz kurulmamış idi. Bu konuyu size açtığımız vakit bize ilk söylediğiniz şey "Çocuklar siz kurun, kurun" idi. Biz bunu bir senet olarak kabul ettik ve bugünlere getirmeye gayret ettik. Bu zaman aşamasında bizler Türkiye Cumhuriyeti Devletimizi, Macaristan Devletini sürekli yanımızda gördük. Bundan dolayı müteşekkirimiz, zaten bugün burada olmamız, sizin bizi kabul etmeniz, bunun bir örneğidir. Bununla birlikte biz 97 yılında 272 milyon dolar olan Türkiye-Macaristan dış ticaret hacmini, sizin de belirttiğiniz gibi, 1 milyar dolar seviyesine getirme gayreti içerisindeyiz. O gün itibarıyla Macaristan-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması henüz T.B.M.M.'den geçmemişti. Zat-ı alınızın direktifleri ile T.B.M.M.'den geçerek bugün yürürlükte olduğunu ve bunu pratikte yaşadığımızı, gümrükleri daha düşük ödeyerek, Türkiye kanadı olarak da Macaristan kanadı olarak da bu yıl 1 milyar doları yakalayamasa da, gelecekte bunu yakalayacağımızı, ümit ediyoruz. Ve şunu da belirtmek isteriz ki, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetimizi de Macaristan Cumhuriyeti Hükümetiyle paralel yanımızda gördüğümüzü beyan etmek istiyoruz efendim.

- Süleyman Demirel: Kaç işadama var Macaristan'da Türkiye'den?

- Osman Şahbaz: Bunu şu şekilde açıklayabiliriz: Orada yerleşik olan herkesin işadama olma zorunluluğu var. Büyük çoğunluğun % 95 veya % 97'si diyebiliriz. Bu, 800 ile 1000 kişi arasında denilebilir ama, işadama olarak nitelendirilebileceğimiz 70 ile 100 kişi arasında, diyebiliriz. Bu arada bir sıkıntımız var, şöyle ki, bizler işadama derneği üyesi arkadaşlarımıza, orada işadama olan arkadaşlarımızın hepsinin bu duruma dışlarıyla turnaklarıyla gelmiş olduklarını söylüyoruz. Bu noktada biz Türkiye'deki sanayici ve işadamlarımıza şunları söylüyoruz:

Macaristan samimi bir ortam, dış ticaret mevzuatını oturtmuş bir ülke; 90'lı yılların başında sosyalist ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçtikten sonra eski doğu bloku ülkeleri arasında % 50 - % 60 yabancı sermaye çekmiş bir ülke; bu zaman zarfı içerisinde 17 milyar dolar yabancı sermaye girmiş Macaristan'a. Yani bu demektir ki, Macaristan artık kendisini ispat etmiştir ve biz işadamlarımıza buradan şunu söylüyoruz: Lütfen Macaristan kapısını kaçırmayalım, çünkü 2001 yılında Macaristan Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nin AT'ye girme ihtimali çok yüksek. Bundan dolayı diyoruz ki, Almanya pazarı veya Fransa pazarına ve hatta AT içerisindeki pazarı herhangi bir ihtimalle kaçırmış olan işadamlarımıza "Gelin, biz Macaristan'da Macar arkadaşlarımızla beraber sizin her türlü isteyeceğiniz bilgiye, her türlü enformasyona hazırız"; Yeter ki Macaristan'a ciddi, güçlü, Türkiye'mizi temsil edebilecek insanlarımız gelsin, bunu arz ediyoruz.

- Süleyman Demirel: Çok teşekkür ediyorum, hem Macaristan bildiğiniz gibi bizim çok iyi bir dostumuzdur. Türkiye ile Macaristan arasında hiçbir siyasî sorun yoktur. Esasen Avrupa'ya geçiş kapımızdır. Ayrıca tarihi bağlarımız vardır ve sanayii ileri bir memleketidir. Geçmişte de iyi münasebetlerimiz olmuştur. Şimdi Serbest Ticaret Anlaşması, Yatırımları Teşvik

Anlaşması, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması gibi hemen hemen bütün anlaşmalar yapılmıştır. Zaten Türkiye bir Serbest Ticaret Alanı meydana getirmeye çalışıyor. Romanya ile bu anlaşma yapıldı ve yürürlüğe girdi. Macaristan'la yapıldı, Bulgaristan ile bu anlaşma yapıldı, Meclisten geçti, ben de imzaladım. Böylece Bulgaristan, Romanya, Macaristan ile Serbest Ticaret Anlaşması yaptık. Türkiye, Ukrayna ve Polonya ile de Serbest Ticaret Anlaşması yapacaktır, şu anda hazırlık aşamasındadır. Bir blok meydana geliyor, "Serbest Ticaret Anlaşması Bloku" bu ülkelerde çalışan Türk işadamlarının hepsine yararlı olacaktır. Sadece Türkiye-Romanya arasında bu münasebetler mevcut olduğu için, çokluk işbirliğine de yararlı olacaktır. İstikrarla Macaristan da AT'ye de girecek, NATO'ya da girecek, NATO'ya girmesi zaten kabul edilmiştir. Biz de destekledik. Bu önümüzdeki zaman içerisinde Türk-Macar ilişkileri bugünkünden daha ileriye gidecektir. 1 milyar dolar ihracat hedeftir. Bunu kısa zamanda bulacağız. Onlarla bulmak üzereyiz.

1 milyar doların 780 milyon dolarını bulduk. Bulgarlarla 500 milyon dolar civarındayız. Yani dünyanın bu bölgesinde çok güzel bir hareket meydana geliyor.

- Osman Şahbaz: Efendim, Macar hükümetinin özellikle Türk hükümetimize karşı yüksek miktarda sempatisi var. İşadamlarına da aynı şekilde bunun kanıtı olarak Siz de beyan etmişsiniz. Budapeşte'ye geldiğinizde Gülbaba türbesinin açılışında, Avrupa içerisinde bizim geçmiş tarihimizden gelen binayı onarma mevzuunda bize ilk önyak olan ülke olduğunu Siz beyan etmişsiniz. Bu konuda Macar Hükümeti işadamlarımıza ve ülkemize karşı fazlasıyla sempatiyle bakıyor.

- Süleyman Demirel: Macaristan'ın 150 küsur sene Türk idaresinde kaldığını hepimiz biliyorsunuz. Ama, Szigetvár gibi bir yere konan Sultan Süleyman'ın büstünün kurulmasına razı olmaları dahi, uygarlıklarının en güzel işaretidir, ve biz oradan diyoruz ki, tarihten husumet çıkartmayın, tarihten dostluk çıkarın. İşte Macaristan, yani kolay mı, kendi ülkenizi fethetmiş, 150 sene orada oturmuş insanların büstünü kuracaksınız; ve tabii Macarlar asil insanlardır. Nitekim kalede, bende gittim gördüm, bir mezar var, onun üstünde yazıyor: "Burada Arnavut Abdi Paşa yatar. Düşmanımızdı ama kahramandı." Biz, bugünkü dünyada dostlukları daha çok ticaretle, kültürle, sporla, yani her üçüyle geliştirmek istiyoruz.

- Osman Şahbaz: Biz de zaten Macar işadamları ve Türk işadamları olarak iki tarafında ekonomi elçileri olarak bulunmaktayız. Bunu da zaten sürekli devletimizin yanında görüyoruz.

- Süleyman Demirel: Bir elçi de ben gönderiyorum. Sayın Ender Arat. Benim yanımda çalışıyor uzun zamandır. Buradaki bütün işleri gayet iyi bilir. O da Budapeşte'ye Büyükelçi olarak gidiyor. Kararnamesi hazırlanıyor. Herşeyi tamamdır. O size orada rehber olur, yardımcı olur. Sıkıştığınız yerde devlete ulaşma bakımından kolaylık olur.

- Osman Şahbaz: Ondan hiç şüphemiz yok efendim. Geçmişte de öyleydi, bundan sonra daha güçlü yerlere geleceğiz.

- Süleyman Demirel: Teşekkür ederim.